

خانه‌ای که جایش سبز است

21 سال از اولین پخش مجموعه «خانه سبز» می‌گذرد. 21 عدد کمی نیست؛ شاید به اندازه ثلث زندگی آدمی باشد

21 سال از اولین پخش مجموعه «خانه سبز» می‌گذرد. 21 عدد کمی نیست؛ شاید به اندازه ثلث زندگی آدمی باشد و انبوه خاطره‌ها، تجربه‌ها و اتفاقاتی که در طول این مدت می‌تواند رخ دهند تا حافظه را دستخوش تغییر کنند و بسیاری از اتفاقات قدیمی را از خاطر ببرند. با این حال خانه سبز که برای نخستین بار در سال 1375 از شبکه دوی سیما روی آنتن رفت، توانست جزو مجموعه‌های موفق باشد که هم در زمان پخش قلب مخاطبان را تصاحب کند و هم پس از گذشت سال‌ها در خاطرشان باقی بماند و شخصیت‌هایش به همان قدرتمندی، شیرینی و محبوبیت قبل باشند. این مجموعه در بطن خود داستان ساده اعضای یک خانواده و رابطه‌هایشان را روایت می‌کند؛ خانواده‌ای که از کودک تا بزرگسال و سالمند تشکیل شده بود.

قصه سادگی و صمیمیت آدم‌ها

کسی نیست که مجموعه خانه سبز را دیده باشد و شخصیت عاطفه را به خاطر نیاورد. مادر مهربان سریال که در عین حال در جامعه هم زنی شاغل و موفق بود و نقش او را مهرانه مهین‌ترابی ایفا می‌کرد. این بازیگر درباره رمز ماندگاری این مجموعه تلویزیونی می‌گوید: خانه سبز داستان محبت، صمیمیت و سادگی روابط آدم‌ها را تعریف می‌کرد. در آن مجموعه کمتر شاهد حرفی از کینه و خشونت و انتقامجویی بودیم؛ اتفاقاتی که در بیشتر سریال‌های امروز موضوعیت دارند. خانه سبز دنیای خاص خود را به تصویر می‌کشید؛ دنیایی ایده‌آل و سرشار از سادگی در روابط انسانی. مهین‌ترابی می‌افزاید: به نظر اصلی‌ترین حرف خانه سبز، همان سادگی و صمیمیت در روابط بود؛ روابطی که هنوز پیچیده نشده بودند و شخصیت عاطفه هم از ضوابط این دنیا مستثنا نبود. او شخصیتی روراست و صمیمی بود، نوعی قدرت درونی داشت و همین چند عامل در کنار هم موفقیتش را شکل می‌داد.

تاثیر یک متن خیلی خوب

آنته فقیه‌نصیری از بازیگران موفق این روزهای تلویزیون است که با چهره آرام و لحن شیرین و نرم دیالوگ‌گویی‌اش، تاکنون در مجموعه‌های مختلفی حضور یافته است. با این حال یکی از اولین نقش‌آفرینی‌های جدی او، بازی در نقش لیلی خانه سبز بود. تازه‌عروس خانواده صباحی که می‌خواست زندگی‌اش را با فرید جینگلبرگ (رامبد جوان) آغاز کند، از خاطره آن روزهای بازی در این مجموعه موفق می‌گوید: به عقیده من دلیل اصلی ماندگاری و موفقیت خانه سبز، به متن بسیار خوب و گروه بازیگرانش بازمی‌گردد؛ صمیمیتی که از پشت‌صحنه کار نشأت می‌گرفت. بازیگر نقش لیلی توضیح می‌دهد: متن فیلمنامه آن‌قدر خوب و کامل بود که همیشه بر اساس همان متن نوشته شده پیش می‌رفتیم و خیلی احتیاجی نبود که هنگام ضبط کار تغییری در آن ایجاد کنیم. نویسندگی و کارگردانی بیژن بیرنگ و مسعود رسام نقش عمده‌ای در موفقیت کار و محبوبیت آن داشت. فقیه‌نصیری می‌افزاید: این مجموعه به هر لحاظ کیفیت‌های لازم را داشت؛ آقایان بیرنگ و رسام در نهایت حساسیت پیش می‌رفتند و رعایت همین جزئیات به بهتر شدن روزافزون کار کمک می‌کرد.

حرفی از دستور در کار نبود

شادمهر راستین از جمله فیلمنامه‌نویسان سریال خانه سبز است. راستین در خصوص اهمیت ساخت خانه سبز در دهه 70 و تاثیرات آن در جامعه می‌گوید: مهم‌ترین هدف بیرنگ از ساخت این سریال این بود که مفاهیم آموزش را در قالبی سرگرمی‌بخش برای مخاطبان عرضه کند و به این نتیجه رسیدیم که آموزش باید اصلی‌ترین هدف باشد. در دهه 70 به دلیل تغییرات سریعی که در جامعه رخ داده بود، موضوع تعامل و گفت‌وگو میان اعضای خانواده از بین رفته و اصطلاحاً شاهد یک شکاف نسلی بودیم. از این رو تلاش کردیم تمام اتفاقاتی که ممکن است در روابط ساده میان اعضای خانواده رخ دهد و منجر به بحران شود (اتفاقاتی چون

خشونت، دعوا و قهر) را به تصویر بکشیم، اما بگویم که این مشکلات راه‌زن می‌حل هم دارند. چکیده این تصمیم ما همان دیالوگ معروف مرحوم شکیبایی بود که می‌زن گفت قهر باش ولی حرف بز. این نویسنده توضیح می‌زن دهد: در دیالوگ‌زن‌ها، میان این شخصیت‌زن‌ها، کسی نمی‌زن خواست کسی را قانع کند. هر کس فقط صحبت‌زن‌های خودش را می‌زن کرد و تعامل و گفت‌زن وگو شکل می‌زن گرفت. حرفی از دستور در کار نبود.

ماندگار پس از 20 سال

از جمله ویژگی‌زن‌های خانه سبز این بود که از تمام طیف‌زن‌های سنی در آن حضور داشتند و خانواده‌زن‌ای کامل را تشکیل می‌زن دادند. داریوش اسدزاده هم در نقش بزرگ خانواده یعنی آقاجون صیاحی بود که باوجود موی سپید، گاه پابه‌زن پای پسر و نوه‌زن‌اش شیطنت می‌زن کرد و شخصیتی دوست‌زن‌داشتنی را ترسیم کرده بود.

اسدزاده درخصوص موفقیت این مجموعه می‌زن گوید: از زمان ساخت و پخش خانه سبز، 20 سال گذشته است. من واقعا تعجب می‌زن کنم که می‌زن بینم این سریال هنوز در خاطر مردم هست و در جامعه از آن صحبت می‌زن شود؛ چراکه ذهن انسان در گذر است و در این سال‌زن‌ها اتفاقات زیادی رخ داده است. من موقع بازی در این مجموعه جوان بودم (می‌زن خندد) اما امروز نمی‌زن توانم راه بروم. خوشبختانه بعد از این مدت اتفاقات خوبی هم رخ داده است و نسل جوانی که وارد تلویزیون شده‌زن‌اند، موفق عمل می‌زن کنند. این بازیگر پیشکسوت معتقد است: خانه سبز در زمان خودش سریالی شیرین و جذاب بود و خوشحالم که مورد توجه مردم هم قرار گرفت. در آن زمان بازیگران با جان و دل در مجموعه‌زن‌ها بازی می‌زن کردند و بازیگری هنوز تعریف نشده بود.

واقع‌زن‌گرا نبودیم!

بیژن بیرنگ یکی از خالقان اصلی خانه سبز است که با یاری همکار همیشه‌زن‌اش مرحوم مسعود رسام، مجموعه‌زن‌های تلویزیونی گوناگونی را ساخت و روانه آنتن کرد. ویژگی اصلی آثار این دو نفر، فضای دوست‌زن‌داشتنی، صلح‌زن‌جو، آرام و تا حدی متفاوت است که سیمایی از یک دنیای آرمانی را ترسیم می‌زن کند. بیرنگ توضیح می‌زن دهد: خانه سبز یک حقیقت است، نه واقعیت. ما می‌زن خواستیم نشان دهیم که یک خانواده و روابط میان اعضایش چطور باید باشد. ما کوشیدیم از نگاه واقع‌زن‌گرایانه فاصله بگیریم و کارهایمان عمدتا همه‌زن‌شان این ویژگی را دارند؛ چرا که ما آدم‌زن‌هایی واقع‌زن‌گرا نبودیم. البته به این معنا نبود که هیچ واقعیتی در کارمان نباشد، اما به دنبال حقیقت بودیم.

کارگردان خانه سبز می‌زن‌افزاید: در واقع ایده‌زن‌ای که ما در ذهن داشتیم، ترسیم تصویری آرمانی بود و می‌زن خواستیم نشان دهیم یک خانواده درست و صمیمی چطور باید باشد.

خالق مجموعه‌زن‌های «همسران» و «سرزمین سبز» ادامه می‌زن دهد: بعد از گذشت این همه سال، لذت می‌زن‌برم از این‌زن‌که می‌زن بینم مخاطبان هنوز تک‌زن‌تک قسمت‌زن‌های خانه سبز در خاطرشان هست یا حتی بخش‌زن‌هایی از سریال را در فضای مجازی با هم به اشتراک می‌زن‌گذارند.

جای خالی درگذشتگان

مرور دوباره خانه سبز، در کنار شادی‌زن‌ها و صمیمیت‌زن‌هایی که هنوز بعد از گذشت سال‌زن‌ها با مخاطبانش دارد، یک حسرت همیشه‌گی را هم به همراه می‌زن‌آورد. تماشای بازی بازیگرانی که حالا دیگر سال‌زن‌هاست در بینمان نیستند و جای خالی‌شان تا همیشه در تلویزیون باقی مانده است. بازیگرانی که جزو خاطره‌زن‌آفرینان اصلی بودند و لذت تماشای بخش عمده‌زن‌ای از فیلم‌زن‌ها و سریال‌زن‌های دهه شصت و هفتاد خورشیدی، به مدد حضور این بازیگران بود. حمیده خیرآبادی یکی از این بازیگران بود. بانوی همیشه مادر سریال‌زن‌ها و فیلم‌زن‌های تلویزیونی که در طول سال‌زن‌های حضورش بخصوص در تلویزیون، شمایی ملموس و آشنا از مادران ایرانی ارائه داده بود. مادری قدیمی و سنتی، با سن و سالی بالا و تجربه‌زن‌هایی زیاد که چادر به کمر می‌زن‌بست، دستپختش زبازد بود، جانش برای فرزندانش در می‌زن‌رفت و در عین حال هوای همسرش (که او هم عمدتا مردی سنتی بود) را داشت. خیرآبادی در مجموعه‌زن‌های مختلفی این نقش را بازی

کرد که شاخص‌ترین و در یاد ماندنی‌ترین؛ ترينشان ملوک، همسر اسدالله؛ خان در سریال «پدرسالار»؛ و دیگری همین عزیز؛ چون مهربان خانه سبز بود. نادره تلویزیون و سینمای ایران، در 31 فروردین 1389 برای همیشه از میان ما رفت.

خسرو شکیبایی هم از دیگر هنرمندانی است که داغ و حسرت نبودنش بعد از گذشت سال؛ ها هرگز برای مخاطبانش کهنه نمی‌شود. بازیگری مستعد با صدا و سیمایی آشنا که قطعا همه مخاطبان، طعم شیرین بازی؛ اش در نقش رضا صباحی‌خانه سبز را هنوز در یاد دارند. راوی داستان و وکیل پایه یک دادگستری که در عالم کار شخصیتی جدی داشت و در محیط خانه، عاطفه گفتن؛ هایش از زبان نمی‌افتاد. شکیبایی در این مجموعه شمایل کاملی از یک مرد را به نمایش درآورد؛ مردی خانه و خانواده؛ دوست، حامی تنها فرزند و بستگانش و در عین حال شخصیتی کمی مغرور؛ همان او بود که به همسرش می‌گفت: «ببین دلخوری باش، عصبانی هستی باش، قهری باش، هرچی می‌خوای باشی باش، ولی حق نداری با من حرف بزنی؛ فهمیدی؟» رضا صباحی همان مردی بود که هر بار با همسرش قهر می‌کرد، بغضی نازک در گلویش جا خوش می‌کرد و چشمانش تر می‌شد؛ و چه کسی مناسب‌تر از شکیبایی بود تا با آن صدای منحصر به فرد این نقش را به نمایش درآورد؟

دریغا که او هم در 31 تیر 1387 از میان ما رفت.

زهرا غفاری

رادیو و تلویزیون